

VALSTYBINĖ SAUGOMŲ TERITORIJŲ TARNYBA PRIE APLINKOS MINISTERIJOS

Valstybės biudžetinė įstaiga, A. Juozapavičiaus g. 9, LT-09311 Vilnius,
tel. (8 5) 272 3284, faks. (8 5) 272 2572, el. p. vstt@vstt.lt <http://www.vstt.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724381

Aplinkos ministerijai 2010-04-15 Nr. V3-1.10-558
Kopija
✓ Lietuvos Kultūros Kongreso Tarybos pirmininkui 2010-03-20 Nr. 61-1562
gerb. K. Stoškui

DĖL KULTŪROS KONGRESO FORUMO REZOLIUCIJOS

Susipažinome su Lietuvos Kultūros kongreso organizuoto forumo rezoliucija (toliau – Rezoliucija). Iš esmės pritariame Rezoliucijoje išdėstytoms mintims.

Kadangi Rezoliucijos santraukoje ir išplėstinėje Rezoliucijoje pateikiami pasiūlymai, susiję su saugomomis teritorijomis, gamtos paveldo apsauga, pateikiame Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba) nuomonę minėtais klausimais.

Pasiūlymas „ne skatinti privatizaciją ir urbanizaciją saugomose teritorijose, bet užtikrinti, kad jos teritorijos būtų atviros ir prieinamos visai visuomenei, o ūkininkavimo formos nekeltų pavojaus toms vertybėms, dėl kurių jos yra įsteigtos“ yra labai aktualus saugomoms teritorijoms. Tarnyba dėjo ir dėda daug pastangų, kad tai taptų realybe, tačiau jo įgyvendinimas apima ne vienos institucijos kompetenciją, ne visuomet Tarnyba gali įtakoti kitų institucijų priimamus sprendimus. Tarnyba, aktyviai dalyvaujanti saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo procese, įvairiomis priemonėmis nuolat bando įtakoti iškreiptus šalies urbanizacijos, užstatymo (ypatingai kaimiškųjų vietovių, gamtinio karkaso teritorijų) procesus. Konferencijose, raštuose, planavimo procese dalyvaujančioms, planavimo procesą reglamentuojančioms institucijoms nuolat akcentuojame, jog nepaisant to, kad savivaldybės buvo įpareigosios nustatytais terminais pasirengti bendruosius planus, užstatymas tebevyksta chaotiškai. Saugomose teritorijose, patenkančiose į miestus ar esančiose greta jų, susiduriame su aiškia problema – Lietuvoje nėra privačių ir miesto lešų naudojimo patirties.

Kadangi žemė tebėra valstybės turtas, manome, kad sandoriams, susijusiems su disponavimu valstybine ar privačia žeme, saugomose teritorijose turėtų būti skiriamas išskirtinis dėmesys, visuomenės interesas saugomose teritorijose turėtų būti viršesnis už privačios žemės savininkų poreikius. Įvertinus šių dienų aktualijas (Apskričių reforma), Tarnybos nuomone disponavimo žeme klausimai saugomose teritorijose neturėtų būti palikti savivaldos institucijoms. Pažymėtina, kad aplinkosaugos sistemos institucijos tiesiogiai nedalyvauja žemės privatizavimo, paėmimo visuomenės poreikiams procese, tačiau derinant įvairių rūšių ir lygmenų planus pastebi, kad patraukliose vietose esanti žemė (prie vandens telkinių, vertinguose kraštovaizdžiuose) dažnai jau yra privatizuota sudarant nerašytas prielaidas nekilnojamojo turto savininkams ateityje užstatyti teritorijas (Kačerginės miestelio užliejamos pievos, Klaipėdos rajono kaimiškųjų vietovių gyvenvietės). Retai kuri savivaldybė buvo sąmoninga ir laiku pasirūpino vaizdinguose kraštovaizdžiuose esančių žemių įtraukimu į neprivatizuojamų sąrašus (kaip teigiamas pavyzdys paminėtina Jurbarko rajono savivaldybė, laiku sudariusi tinkamas prielaidas Nemuno pakrantes pirmiausia naudoti visuomenės interesams). Taigi manome, kad visuomenei reikalingos gamtos ir kultūros paveldo objektų ir jų artimų prieigų teritorijos bei atvirų vandens telkinių apsaugos juostos

nuosavybės teise turi priklausyti valstybei. Tokios prielaidos galėtų būti nesunkiai sudarytos, koreguojant teisės aktus.

Dažnai nesuvokiami sprendimai leisti privatiems asmenims privatizuoti valstybei nereikalingą nusidėvėjusį turtą (siurblinės, katilinės, vandenvietės, įvairūs negyvenamosios paskirties pastatai). Juos įsigiję savininkai reikalauja teisės nustatyti maksimalų užstatymą buvusių pastatų vietoje.

Saugomose teritorijose pastebimas ir aiškios politikos nebuvimas poilsio pastatų naudojimo aspektu. Faktiškai visos saugomose teritorijose buvę vaikų poilsio stovyklos yra privatizuotos, o naujieji jų savininkai griauna buvusius laikinus, dažniausiai nesudėtingų konstrukcijų pastatus, ir jų vietoje stato kur kas didesnio tūrio gyvenamuosius namus. Šiuo metu nėra teisinių priemonių drausti poilsio pastatų skaidymą į smulkesnius nekilnojamojo turto objektus, uždrausti jų išpardavimą apartamentais (būdingas reiškinys rekreaciniais ištekliais vertingose vietovėse).

Absoliučiai pritariame minčiai, „ne tvenkiniais paversti ekologiniu ir kultūriniu požiūriu vertingiausias upes ir jų slėnius, bet skatinti mažiausiai aplinką žalojančių energetinių projektų įgyvendinimą“. Taip pat pastebime, kad debatuose dėl atsinaujinančių energijos šaltinių nėra diskutuojama, kuri iš alternatyvų yra mažiausiai žalinga aplinkai ir naudingiausia Lietuvai, o verslo vystytojai savo verslui siekia maksimalaus pelno. Gal būt ir kai kuriose saugomose teritorijose galėtų atsirasti nedidelių vėjo ar saulės jėgainių (tenkinančių sodybos poreikius), energiją taupančių pastatų, tačiau vėjo ir saulės jėgainių parkai, darantys ne tik ženklų poveikį kraštovaizdžiui, bet tiesiogiai įtakojantys gyvąją gamtą, galėtų būti įrengiami tik už saugomos teritorijos ribų, atlikus išsamų poveikio aplinkai vertinimą, numačius kompensacines priemones, kt.

Yra padaryta labai daug, kad būtų išlaikyta pažangi, ES standartus atitinkanti Lietuvos saugomų teritorijų steigimo ir jų valdymo sistema. Tikimės ir sieksime, kad šios sistemos tolesnis vystymas bei integracija į ES ekologinį „Natura 2000“ tinklą užtikrins tarptautinių įsipareigojimų ir nacionalinių teisės aktų įgyvendinimą.

Manome, kad gamtos paveldui yra ir ateityje bus skiriamas pakankamas dėmesys, tačiau pritariame, kad kultūros paveldui išsaugoti nėra aiškios politikos, todėl šioje srityje būtini ryžtingi veiksmai, paremti valstybės finansavimu. Manome, kad valstybės turto puoselėjimas negali būti savitikslis, būtina stiprinti valstybės politiką Lietuvos, kaip išskirtinės turistinės šalies, galinčios ir turinčios ką pasiūlyti tiek Lietuvai, tiek ir užsieniui.

Informuojame, kad nemažai per Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmetį išryškėjusių konfliktinių situacijų saugomose teritorijose buvo ketinama išspręsti Aplinkos ministerijos Seimui dar 2007 m. pateiktame Saugomų teritorijų įstatymo projekte. Tačiau šiuo metu yra įregistruotų ir kitų šio įstatymo ar atskirų jo straipsnių pakeitimo projektų, kuriuose akivaizdus vienų ar kitų asmenų ar verslo interesų protegavimas.

Europos Tarybos ekspertai yra pasakę, kad Lietuvos kultūros politikos modelis turėtų būti siejamas su integracija, įvairove ir naujumu, tęstinumu ir autentiškumu. Šią politiką gamtosaugos ir paveldosaugos srityje Taryba ir įgyvendina saugomose teritorijose.

Direktorė

Rūta Baškytė